

Een versie van deze tekst is gepubliceerd in het tijdschrift De Eerste Dag.  
*Het citeren of doorgeven van deze tekst is toegestaan, mits met bronvermelding.*  
De auteur van deze tekst is dr. Piet van Veldhuizen – [www.woordenmetzielenzin.nl](http://www.woordenmetzielenzin.nl)

17 mei 2026, Wezenzondag

Habakuk 2,2-11(12-18)19-20 Psalm 11 Hebreeën 10,32–11,1

*De rechtvaardige zal uit het geloof leven. Dat kleine zinnetje uit de profetie van Habakuk wordt in het Nieuwe Testament driemaal geciteerd. Het citaat in Romeinen 1,17 bracht Luther tot zijn 'sola fide': een mens wordt door God niet rechtvaardig verklaard krachtens zijn werken, maar krachtens zijn geloof. Maar om die tegenstelling tussen geloof en werken lijkt het bij Habakuk niet te gaan, en ook niet in de Hebreeënbrief. Daar wordt niet alleen dat ene zinnetje, maar de complete dubbele versregel uit Habakuk aangehaald.*

#### Hebreeën 10

In de Hebreeën-perikoop gaat het over volharding, over het volhouden van de gelovige levenswandel tegen de verdrukking in. De christelijke gemeenschap is soms omgeven door kwade krachten of onderworpen aan vervolgingen, en dan is het tóch de moeite waard om de weg van het geloof te blijven gaan. Dat wil zeggen: de praxis vol te houden, totdat de Heer komt, hopelijk spoedig. In dat verband citeert de brieveschrijver in vers 38 beide versregels van Habakuk 2,4 in de Septuaginta-versie – maar in omgewisselde volgorde: 'de rechtvaardige zal uit *pistis* leven, maar als hij terugdeinst, heb ik geen behagen meer in hem'. In het volgende vers herhaalt de auteur de termen uit die beide zinsdelen nog een keer, nu direct toegepast op 'ons', de auteur en zijn geadresseerden. Daarbij wisselt hij de volgorde van de beide zinsdelen weer terug naar de oorspronkelijke schikking bij Habakuk, en door die dubbele omwisseling is de LXX-versie van Habakuk 2,4 opeens niet meer obscuur. Terugdeinzen (of wegduiken, *hypostellein*) is immers het tegengestelde van volhouden, en de geloofsweg is: niet wegduiken maar volhouden.

#### Habakuk

Habakuk zegt in het Hebreeuws: Zie, in de dikdoener heeft mijn ziel geen behagen, maar de *tsaddiek* zal krachtens zijn *emoena* leven. *Emoena* is de praxis van de *tsaddiek*: trouw, verbondenheid, geleefd geloof. De *tsaddiek* is de mens die *tsedaka* beoefent, gerechtigheid als eenvoudige levenspraktijk, vooral jegens de behoeftige (vandaar dat op het klassieke collectebusje voor goede doelen in joodse huishoudens het woord *tsedaka* staat). In Habakuk staat de *tsaddiek* met zijn *emoena* tegenover de geweldenaars, de boosdoeners, de trouwelozen.

Dat maakt het eigenlijk al onmogelijk om zulk 'geloof', geleefde trouw, uit te spelen tegen 'werken', want geloof als trouw aan de Eeuwige kan niet anders dan zich in daden uitdrukken, in een levenswijze die verschil maakt. Bij Habakuk gaat het om iemand die anders dóét dan de dikdoeners, en in de Hebreeënbrief is dat net zo. Wat volgehouden moet worden is niet een overtuiging of levensbeschouwing, maar een leefwijze, een weg die daadwerkelijk verschil maakt. *Tsaddiek* ben je

niet door een mening te hebben maar door een manier van doen. Zó ben je in verbinding met de Eeuwige, en dus met leven dat verder reikt dan de lotgevallen van vandaag en morgen.

### Septuaginta

Zo helder als Habakuk 2,4 in het Hebreeuws is, zo lastig wordt het in het Grieks van de Septuaginta-versie waaruit de auteur van Hebreeën citeert. 'Als hij wegduikt, heeft mijn ziel geen behagen in hem, maar de rechtvaardige zal uit mijn trouw leven'. Hier lijkt het eerste zinsdeel over dezelfde persoon te gaan die in het tweede zinsdeel de rechtvaardige wordt genoemd – die rechtvaardig is juist omdat hij *niet* wegduikt, als ik het goed begrijp. Maar die rechtvaardige zal volgens de standaard Septuaginta-editie leven *ek pisteoos mou*, dus krachtens de *pistis* van de Eeuwige en niet die van hemzelf. De Hebreeënschrijver echter heeft dat *mou* een stukje naar voren gehaald. Het kan zijn dat hij een andere LXX-versie citeert, maar ik zou het ook mooi vinden als het zijn eigen ingreep zou zijn. Hij maakt ervan: 'mijn rechtvaardige zal uit *pistis* leven'. Zo redt hij de betekenis van de Hebreeuwse tekst. Overigens zie je ook bij de Habakuk-citaten in Romeinen 1,17 en Galaten 3,11 dat er tekstversies mét en zónder dat *mou* zijn.

Gods *pistis* of de onze? Misschien maakt dat niet zoveel uit, want *pistis* is in-verbinding-leven. God verbindt zich met mensen; en mensen die zich met God verbinden, vinden daarin het leven. Hoe dan ook kan die verbinding alleen gestalte krijgen in hoe je leeft, wat je wel en niet doet, in een levenswandel. Luther had misschien liever gehad dat er stond: 'De zondaar zal krachtens geloof leven', maar er staat in alle versies 'de rechtvaardige', de *tsaddiek*. Dat is niet degene die zich op rechtvaardigheid laat voorstaan, maar degene die zijn verbondenheid met God uitleeft in alledaagse praktijk.

### Wezenzondag

We lezen deze teksten op de zondag tussen Hemelvaart en Pinksteren. Jezus is uit het gezicht verdwenen, het vol-zijn van Gods Geest is toekomstmuziek. Dat is een typering van de situatie waarin we een groot deel van ons gelovige leven doorbrengen. De teksten zeggen ons vandaag: volhouden, het eenvoudige leven van de *tsaddiek* leiden, verbondenheid met God belichamen in een levenspraktijk van recht en compassie. Niet omdat dat iets oplevert, omdat je daarmee bij de mensen of bij God iets verdient, maar omdat je zo-doende in een ruimere wereld leeft dan het rijk van de benauwenis dat vaak om je heen is. Excuus dat dit al bijna klinkt als een preek, maar het moet er nog bij: die ruimere wereld, dichtbij Gods hart, zal je dragen. Dat is wat ik lees in het woord *jihjèh*: zij/hij zal léven. Niet haar/zijn hachje redden, maar voluit léven.

Piet van Veldhuizen